Souphanouvong University Journal of Multidisciplinary Research and Development
2026, Vol. 12, 04F, 144-152 ISSN 2521-0563
https://doi.org/10.69692/SUJMRD1204F144

Inability to Engage in Sexual Intercourse as a Factor in Divorce: A Documentary Analysis of the Legal Framework in Lao PDR

Thongchane PHOUVYSONE [1]***, Bounlong DALY*** [2]***, Chandee XAIYIAVONG*** [3]***, Khampeng XAYAPHON*** [4]***, Wath PHOMMACHAN*** [5]***, Sayfon VONGLATHSAMY*** [6]***, and Khone KHAMMAVONG*** [7]

[1] *Department of Administrative Law, National Institute of Justice, Luang Prabang Branch, Lao PDR*

***Correspondence:** Thongchane Phouvysone, Department of Administrative Law, National Institute of Justice, Luang Prabang Branch*
E-mail: thongchank65@gmail.com

Article Info:
Submitted: October 22, 2026
Revised: November 10, 2026
Accepted: November 18, 2026

Abstract

This study examines the legal significance of inability to engage in sexual intercourse in divorce proceedings in the Lao People's Democratic Republic (Lao PDR). It aims to analyze the relevant legal framework, classify circumstances associated with sexual difficulties, and develop an analytical framework linking factual circumstances, supporting evidence, and legal assessment. The study employs documentary analysis of relevant legislation, secondary legal materials, and scholarly literature. The findings identify physical or medical, psychological, and relational or contextual circumstances that may contribute to sexual difficulties within marriage. However, these categories do not independently establish a medical diagnosis, legal responsibility, or a statutory ground for divorce. The reviewed materials are insufficient to establish a systematic pattern of judicial decisions specifically addressing this issue in Lao PDR. The proposed framework emphasizes reliable evidence, authoritative legal interpretation, procedural fairness, and confidentiality. The study concludes that sexual difficulties should not automatically be considered an independent legal ground for divorce without verification of applicable legislation and assessment of individual circumstances. Further research should examine authoritative legal texts and accessible court judgments to clarify the interpretation and application of relevant provisions.

Keywords: Divorce; sexual difficulties; family law; legal evidence; Lao PDR

1. ພາກສະເໜີ

ການສົມລົດເປັນຄວາມສຳພັນທີ່ມີຄວາມໝາຍສຳຄັນທັງໃນດ້ານຄອບຄົວ ແລະ ກົດໝາຍ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ເທິງພື້ນຖານຂອງຄວາມຜູກພັນທາງອາລົມ, ຄວາມໄວ້ວາງໃຈ, ການສື່ສານ ແລະ ພັນທະຂອງຄູ່ສົມລົດ. ແນວໃດກໍຕາມ, ບັນຫາໃນຄວາມສຳພັນທາງເພດອາດກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມບໍ່ພໍໃຈ, ຄວາມຂັດແຍ່ງ ແລະ ການແຕກແຍກຂອງຊີວິດສົມລົດ. ອົງການອະນາໄມໂລກ (WHO, 2006) ໄດ້ເນັ້ນວ່າ ສຸຂະພາບທາງເພດຄອບຄຸມທັງມິຕິທາງກາຍ, ອາລົມ, ຈິດໃຈ ແລະ ສັງຄົມ. ດັ່ງນັ້ນ, ຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດອາດກ່ຽວຂ້ອງກັບປັດໄຈທາງກາຍ, ຈິດໃຈ ຫຼື ຄວາມສຳພັນ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ, ສະພາບການດັ່ງກ່າວບໍ່ຄວນຖືກນຳໄປສູ່ການສັນນິຖານວ່າຝ່າຍໃດຝ່າຍໜຶ່ງມີຄວາມຜິດ ຫຼື ເປັນເຫດຢ່າຮ້າງໂດຍອັດຕະໂນມັດ. ງານວິໄຈທີ່ຜ່ານມາສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງບັນຫາທາງເພດກັບການແຕກແຍກຂອງຊີວິດສົມລົດ. Daneshfar ແລະ Keramat (2023), ຈາກການທົບທວນວັນນະກຳ 16 ການສຶກສາໃນອີຣານ, ລາຍງານວ່າບັນຫາ ແລະ ຄວາມບໍ່ພໍໃຈທາງເພດມີຄວາມສຳພັນກັບການຢ່າຮ້າງ ແລະ ການແຍກກັນທາງອາລົມ. ໃນທຳນອງດຽວກັນ, Zenoozian ແລະ ຄະນະ (2025) ລາຍງານຜົນການວິເຄາະອະພິເມຕາຈາກ 14 ການສຶກສາ ທີ່ຊີ້ໃຫ້ເຫັນຄວາມເຊື່ອມໂຍງລະຫວ່າງບັນຫາທາງເພດ ແລະ ການແຍກທາງກັນ. ນອກຈາກນັ້ນ, Rausch ແລະ Rettenberger (2021) ເນັ້ນເຖິງບົດບາດຂອງຄວາມພໍໃຈໃນຄວາມສຳພັນ ແລະ ຄວາມຖີ່ຂອງການຮ່ວມເພດຕໍ່ຄວາມພໍໃຈທາງເພດ, ໃນຂະນະທີ່ Mallory (2022) ພົບວ່າການສື່ສານທາງເພດມີຄວາມສຳພັນກັບຄວາມພໍໃຈໃນຊີວິດສົມລົດ. ແຕ່ຜົນການສຶກສາເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ສາມາດຢືນຢັນໄດ້ວ່າຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດເປັນສາເຫດໂດຍກົງຂອງການຢ່າຮ້າງ ຫຼື ເປັນເຫດຢ່າຮ້າງຕາມກົດໝາຍລາວ.

ການພິຈາລະນາບັນຫານີ້ ຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງແຍກ ລະຫວ່າງສາເຫດທາງການແພດ ຫຼື ຄວາມສຳພັນ, ຫຼັກຖານທີ່ສາມາດພິສູດສະພາບການໄດ້ ແລະ ເງື່ອນໄຂທາງກົດໝາຍທີ່ນຳໃຊ້. ໃນ ສປປ ລາວ, ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຄອບຄົວ (2008), ໂດຍສະເພາະມາດຕາ 20 ຕາມທີ່ລະບຸໃນການສຶກສານີ້, ແລະ ບົດບັນຍັດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍວິທີພິຈາລະນາຄະດີແພ່ງ (2012) ເປັນພື້ນຖານສຳຄັນສຳລັບການວິເຄາະ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ, ການຢືນຢັນຂອບເຂດ ແລະ ການຕີຄວາມຂໍ້

*Copyright © 2026 by the Authors. Published by Souphanouvong University. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (*http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

ກົດໝາຍຕ້ອງອີງໃສ່ຕົວບົດພາສາລາວທີ່ມີອຳນາດບັງຄັບໃຊ້ ແລະ ຫຼັກຖານທາງຕຸລາການທີ່ກວດສອບໄດ້.

ດັ່ງນັ້ນ, ການສຶກສານີ້ມີຈຸດປະສົງເພື່ອວິເຄາະ ກົດໝາຍຂອງ ສປປ ລາວ ກ່ຽວກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດໃນຄະດີຢ່າຮ້າງ, ຈັດຈຳແນກສະພາບການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ສະເໜີວິເຄາະທີ່ເຊື່ອມໂຍງຂໍ້ເທັດຈິງ, ຫຼັກຖານ ແລະ ການປະເມີນທາງກົດໝາຍ. ການສຶກສາໃຊ້ການວິເຄາະເອກະສານ ໂດຍເນັ້ນການຕີຄວາມກົດໝາຍ, ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖືຂອງຫຼັກຖານ, ຄວາມເປັນທຳໃນຂັ້ນຕອນພິຈາລະນາ ແລະ ການຮັກສາຄວາມລັບຂອງຄູ່ສົມລົດ. ທັງນີ້ ເພື່ອຫຼີກລ່ຽງການສະຫຼຸບວ່າ ບັນຫາທາງເພດເປັນເຫດຢ່າຮ້າງໂດຍອັດຕະໂນມັດ ໂດຍບໍ່ມີການກວດສອບກົດໝາຍ ແລະ ຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງແຕ່ລະຄະດີຢ່າງຮອບຄອບ.

2. ວິທີການຄົ້ນຄວ້າ

2.1. ການອອກແບບການວິໄຈ

ການສຶກສານີ້ໃຊ້ການວິໄຈທາງນິຕິສາດເຊິງວິເຄາະຕົວບົດ (doctrinal legal research) ຮ່ວມກັບການວິເຄາະເອກະສານ (documentary analysis) ແບບຄຸນນະພາບ ເພື່ອສຶກສາກອບກົດໝາຍ ແລະ ຜົນທາງກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຢ່າຮ້າງໃນກໍລະນີຄູ່ສົມລົດບໍ່ສາມາດຮ່ວມເພດໄດ້ໃນ ສປປ ລາວ. ວິທີການນີ້ເໝາະສົມສຳລັບການກວດສອບ ແລະ ຕີຄວາມຂໍ້ກຳນົດກົດໝາຍ ພ້ອມທັງວິເຄາະຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງກົດໝາຍກັບສະພາບການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ (Hutchinson & Duncan, 2012; Bowen, 2009). ການວິເຄາະຄອບຄຸມ 3 ມິຕິ ຄື: (1) ກອບກົດໝາຍວ່າດ້ວຍການສົມລົດ ແລະ ການຢ່າຮ້າງ; (2) ສະພາບການ ແລະ ປັດໄຈທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການບໍ່ສາມາດຮ່ວມເພດ; ແລະ (3) ຜົນທາງກົດໝາຍຕໍ່ການພິຈາລະນາ ແລະ ແກ້ໄຂຂໍ້ພິພາດທາງຄອບຄົວ. ການວິເຄາະແຍກຄວາມມີຢູ່ຂອງສະພາບການ, ສາເຫດທີ່ເປັນໄປໄດ້ ແລະ ຜົນທາງກົດໝາຍອອກຈາກກັນ.

2.2. ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ ແລະ ການຄັດເລືອກເອກະສານ

ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນປະກອບມີນິຕິກຳລາວທີ່ນຳໃຊ້, ເອກະສານຄະດີທີ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້, ຜົນງານວິຊາການ ແລະ ງານວິໄຈທີ່ຜ່ານການປະເມີນຈາກຜູ້ຊ່ຽວຊານ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍຄອບຄົວ, ສິດ ແລະ ພັນທະຂອງຄູ່ສົມລົດ, ສຸຂະພາບທາງເພດ ແລະ ການສິ້ນສຸດຊີວິດສົມລົດ. ຕົວບົດກົດໝາຍພາສາລາວທີ່ມີອຳນາດບັງຄັບໃຊ້ເປັນແຫຼ່ງອ້າງອີງຫຼັກ; ສ່ວນຄຳແປ ແລະ ຄຳອະທິບາຍຂັ້ນສອງໃຊ້ເປັນຂໍ້ມູນປະກອບ. ເອກະສານຖືກຄັດເລືອກຕາມຄວາມກ່ຽວຂ້ອງ, ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື ແລະ ອຳນາດທາງກົດໝາຍ. ງານຂອງ Daneshfar ແລະ Keramat (2023) ກ່ຽວກັບຄວາມຜິດປົກກະຕິທາງເພດ ແລະ ການຢ່າຮ້າງໃນອີຣານ ຖືກນຳມາໃຊ້ເພື່ອໃຫ້ບໍລິບົດທາງວິຊາການ ແຕ່ບໍ່ຖືເປັນຫຼັກຖານໂດຍກົງຂອງກົດໝາຍ ຫຼື ສະພາບສັງຄົມລາວ.

2.3. ຂັ້ນຕອນການວິເຄາະ

ການວິເຄາະດຳເນີນເປັນ 3 ຂັ້ນຕອນ: (1) ກວດສອບຖ້ອຍຄຳ ແລະ ຄວາມສຳພັນຂອງຂໍ້ກຳນົດກົດໝາຍກ່ຽວກັບການສົມລົດ, ການຢ່າຮ້າງ ແລະ ສິດຂອງຄູ່ສົມລົດ; (2) ຈັດປະເພດປັດໄຈທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເປັນດ້ານກາຍະພາບ ຫຼື ການແພດ, ດ້ານຈິດໃຈ ແລະ ດ້ານຄວາມສຳພັນ ຫຼື ບໍລິບົດ; ແລະ (3) ພິຈາລະນາປັດໄຈເຫຼົ່ານັ້ນພາຍໃຕ້ກອບກົດໝາຍ ໂດຍຄຳນຶງເຖິງຫຼັກຖານ, ສາເຫດ, ໄລຍະເວລາ ແລະ ຜົນກະທົບຕໍ່ຊີວິດສົມລົດ. ການຈັດປະເພດດັ່ງກ່າວເປັນພຽງເຄື່ອງມືວິເຄາະ ບໍ່ແມ່ນການວິນິດໄສທາງການແພດ ຫຼື ການກຳນົດເຫດຢ່າຮ້າງລ່ວງໜ້າ. ຫາກຂໍ້ກຳນົດ ຫຼື ຫຼັກຖານບໍ່ຊັດເຈນ, ການວິເຄາະຈະລະບຸຂໍ້ຈຳກັດນັ້ນຢ່າງຊັດເຈນ.

2.4. ຄວາມເຊື່ອຖືໄດ້ ແລະ ຄວາມເຂັ້ມງວດທາງການວິເຄາະ

ການສຶກສາປຽບທຽບນິຕິກຳ, ເອກະສານຄະດີ ແລະ ວັນນະກຳວິຊາການ ເພື່ອກວດສອບຄວາມສອດຄ່ອງຂອງຂໍ້ມູນຈາກຫຼາຍແຫຼ່ງ (source triangulation) (Bowen, 2009). ການວິເຄາະແຍກຫຼັກຖານໂດຍກົງອອກຈາກການຕີຄວາມຂອງຜູ້ຂຽນ ແລະ ຂໍ້ສະຫຼຸບຂອງການສຶກສາ. ບໍ່ຖືວ່າຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງບັນຫາທາງເພດກັບຄວາມບໍ່ພໍໃຈໃນຊີວິດສົມລົດ ຫຼື ການຢ່າຮ້າງ ເປັນຫຼັກຖານພຽງພໍທີ່ຈະຢືນຢັນເຫດຢ່າຮ້າງຕາມກົດໝາຍ. ຜົນການສຶກສາຈາກຕ່າງປະເທດຖືກນຳໃຊ້ຢ່າງລະມັດລະວັງ ໂດຍບໍ່ສະຫຼຸບອ້າງອີງເຖິງກົດໝາຍ ຫຼື ການປະຕິບັດໃນ ສປປ ລາວ ໂດຍບໍ່ມີຫຼັກຖານຮອງຮັບ.

2.5. ຈະລິຍະທຳ ແລະ ຂໍ້ຈຳກັດ

ການສຶກສານີ້ວິເຄາະເອກະສານເທົ່ານັ້ນ ໂດຍບໍ່ມີການສຳພາດ, ທົດລອງ ຫຼື ກວດກາທາງຄລີນິກ. ຂໍ້ມູນສ່ວນບຸກຄົນທີ່ປາກົດໃນເອກະສານສາທາລະນະຕ້ອງໄດ້ຮັບການຈັດການຕາມຫຼັກຈະລິຍະທຳ ແລະ ກົດໝາຍທີ່ນຳໃຊ້. ຂໍ້ຈຳກັດຫຼັກແມ່ນຄວາມຄົບຖ້ວນ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງນິຕິກຳ, ບັນທຶກຄະດີ, ຄຳແປ ແລະ ງານວິໄຈທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບລາວ. ດັ່ງນັ້ນ, ຜົນການສຶກສາຄວນຖືກຕີຄວາມເປັນການວິເຄາະທາງກົດໝາຍໂດຍອີງໃສ່ເອກະສານ ບໍ່ແມ່ນການປະເມີນທາງຄລີນິກ ຫຼື ການສຳຫຼວດຕົວແທນປະຊາກອນ.

3. ຜົນໄດ້ຮັບ

3.1. ກອບກົດໝາຍທີ່ດຳເນີນການຄວບຄຸມການຢ່າຮ້າງ ໃນ ສປປ ລາວ

ການວິເຄາະລະບຸວ່າ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຄອບຄົວ (2008) ມາດຕາ 20–22 ເປັນກອບສຳຄັນສຳລັບການພິຈາລະນາການຢ່າຮ້າງ. ມາດຕາ 20 ກຳນົດເຫດຢ່າຮ້າງ, ມາດຕາ 21 ກ່ຽວຂ້ອງກັບຂັ້ນຕອນພິຈາລະນາຄຳຮ້ອງ ແລະ ການໄກ່ເກ່ຍ, ສ່ວນມາດຕາ 22 ກຳນົດຂໍ້ຈຳກັດບາງປະການຕໍ່ສິດຂອງຝ່າຍຜົວໃນການຟ້ອງຢ່າຮ້າງ. ຂໍ້ກຳນົດເຫຼົ່ານີ້ສະທ້ອນວ່າ ການພິຈາລະນາການຢ່າຮ້າງຕ້ອງຄຳນຶງທັງເຫດຜົນຕາມກົດໝາຍ ແລະ ຂັ້ນຕອນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ (ຕາຕະລາງ 1). ສຳລັບກໍລະນີຄູ່ສົມລົດບໍ່ສາມາດຮ່ວມເພດໄດ້, ປະເດັນສຳຄັນແມ່ນການພິຈາລະນາວ່າ ສະພາບການດັ່ງກ່າວສາມາດຈັດເຂົ້າໃນເຫດຢ່າຮ້າງຕາມຕົວບົດກົດໝາຍໄດ້ຫຼືບໍ່. ບໍ່ຄວນສະຫຼຸບວ່າຄວາມບໍ່ສາມາດຮ່ວມເພດທຸກກໍລະນີເປັນເຫດຢ່າຮ້າງໂດຍອັດຕະໂນມັດ; ການຕີຄວາມຕ້ອງອີງໃສ່ຖ້ອຍຄຳຂອງກົດໝາຍ ແລະ ຂໍ້ເທັດຈິງຂອງແຕ່ລະກໍລະນີ.

ຕາຕະລາງທີ 1. ກອບກົດໝາຍທີ່ດຳເນີນການຄວບຄຸມການຢ່າຮ້າງ ໃນ ສປປ ລາວ

ຂໍ້ກຳນົດທາງກົດໝາຍ (Legal provision)	ປະເດັນທີ່ຖືກລະບຸໃນເອກະສານແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ (Subject addressed in the source document)	ຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັບການສຶກສາປະຈຸບັນ (Relevance to the present study)
ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍ ຄອບຄົວ (ປີ 2008), ມາດຕາ 20	ເຫດຜົນໃນການຢ່າຮ້າງ; ເອກະສານແຫຼ່ງຂໍ້ມູນອະທິບາຍວ່າ ມີ 10 ເຫດຜົນ.	ສະໜອງຈຸດເລີ່ມຕົ້ນສຳລັບການກວດສອບວ່າ ສະພາບການທີ່ຕິດພັນກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ ຕົກຢູ່ໃນເຫດຜົນທີ່ໄດ້ຮັບການຮັບຮອງທາງກົດໝາຍຫຼືບໍ່.
ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍ ຄອບຄົວ (ປີ 2008), ມາດຕາ 21	ຂັ້ນຕອນການຢ່າຮ້າງ, ລວມທັງຄວາມພະຍາຍາມໃນການໄກ່ເກ່ຍ ແລະ ໄລຍະເວລາສຳລັບການພິຈາລະນາຄືນ.	ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ຄຳຮ້ອງຟ້ອງຢ່າຮ້າງກ່ຽວກັບການປະເມີນດ້ານຂັ້ນຕອນ, ຫຼາຍກວ່າທີ່ຈະອາໄສພຽງແຕ່ຄວາມມີຢູ່ຂອງສະພາບການທີ່ເປັນຂໍ້ພິພາດດ່ຽວໆ.
ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍ ຄອບຄົວ (ປີ 2008), ມາດຕາ 22	ຂໍ້ຈຳກັດສິດຂອງຝ່າຍຜົວໃນການຮ້ອງຟ້ອງຢ່າຮ້າງ ໃນສະພາບການໃດໜຶ່ງ.	ເນັ້ນໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈຳເປັນໃນການພິຈາລະນາຂໍ້ຈຳກັດຕາມຕົວບົດກົດໝາຍ ເມື່ອປະເມີນຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການຢ່າຮ້າງ.

ໝາຍເຫດ: ຕາຕະລາງນີ້ສະຫຼຸບຂໍ້ກຳນົດຕາມທີ່ອະທິບາຍໃນເອກະສານແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ. ຖ້ອຍຄຳທີ່ຊັດເຈນ, ສະຖານະທາງກົດໝາຍປະຈຸບັນ, ແລະ ການຕີຄວາມທີ່ມີອຳນາດບັງຄັບໃຊ້ຂອງແຕ່ລະມາດຕາ ຄວນໄດ້ຮັບການກວດສອບກັບນິຕິກຳພາສາລາວຢ່າງເປັນທາງການກ່ອນການຕີພິມ. ຕາຕະລາງນີ້ບໍ່ໄດ້ເປັນການທົດແທນຕົວບົດກົດໝາຍ.

3.2. ໝວດໝູ່ຂອງສະພາບການທີ່ຕິດພັນກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ

ເອກະສານທີ່ສຶກສາຊີ້ວ່າ ອຸປະສັກໃນການຮ່ວມເພດອາດມີສາເຫດຈາກສະພາບສຸຂະພາບທາງກາຍ, ປັດໄຈທາງຈິດໃຈ ຫຼື ການກະທຳຂອງຄູ່ສົມລົດເອງ (ຕາຕະລາງ 2). ການຈັດປະເພດນີ້ເປັນກອບວິເຄາະເບື້ອງຕົ້ນ ບໍ່ແມ່ນການວິນິດໄສທາງການແພດ ຫຼື ການລະບຸຄວາມຖີ່ຂອງແຕ່ລະສະພາບການ. ສະພາບການແຕ່ລະປະເພດອາດຕ້ອງການຫຼັກຖານແຕກຕ່າງກັນ ເພື່ອຢືນຢັນສາເຫດ, ໄລຍະເວລາ ແລະ ຜົນກະທົບຕໍ່ຊີວິດສົມລົດ. ນອກຈາກນີ້ ຕ້ອງແຍກໃຫ້ຊັດເຈນລະຫວ່າງຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ ແລະ ຄວາມບໍ່ເຕັມໃຈ ຫຼື ການປະຕິເສດການຮ່ວມເພດ, ເນື່ອງຈາກສອງສະພາບການນີ້ບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງມີສາເຫດຄືກັນ. ດັ່ງນັ້ນ ການພິຈາລະນາທາງກົດໝາຍຄວນອີງໃສ່ຂໍ້ເທັດຈິງ ແລະ ຫຼັກຖານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ໂດຍບໍ່ສະຫຼຸບວ່າສະພາບການໃດໜຶ່ງເປັນເຫດຢ່າຮ້າງໂດຍອັດຕະໂນມັດ.

ຕາຕະລາງທີ 2. ໝວດໝູ່ຂອງສະພາບການທີ່ຕິດພັນກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ

ໝວດໝູ່ທາງການວິເຄາະ (Analytical category)	ຄຳອະທິບາຍທີ່ຮອງຮັບໂດຍເອກະສານແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ (Description supported by the source document)	ຫຼັກຖານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການປະເມີນ (Evidence relevant to assessment)	ຂໍ້ຈຳກັດ/ເງື່ອນໄຂສຳຄັນ (Important qualification)
ສະພາບການທາງກາຍະພາບ ຫຼື ທາງສຸຂະພາບ	ບັນຫາທາງສຸຂະພາບທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ.	ເອກະສານຢັ້ງຢືນທາງການແພດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ໃນກໍລະນີທີ່ມີ ແລະ ເໝາະສົມ.	ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນບໍ່ໄດ້ລະບຸການວິນິດໄສສະເພາະ ຫຼື ກຳນົດຄວາມຖີ່ຂອງອາການ.
ສະພາບການທາງຈິດໂລຈີ ຫຼື ທາງຈິດໃຈ	ປັດໄຈທາງຈິດໂລຈີ ຫຼື ທາງຈິດໃຈ ທີ່ອາດສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ.	ການປະເມີນຈາກຜູ້ຊ່ຽວຊານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຫຼື ຫຼັກຖານທີ່ເຊື່ອຖືໄດ້ອື່ນໆ, ໃນກໍລະນີທີ່ມີ.	ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນບໍ່ໄດ້ລະບຸສະພາບທາງຈິດໂລຈີສະເພາະ ຫຼື ໃຫ້ຜົນການກວດກາທາງຄລີນິກ.
ສະພາບການທີ່ເກີດຈາກການກະທຳຂອງຄູ່ສົມລົດ	ເອກະສານລະບຸວ່າ ຄວາມບໍ່ສາມາດອາດເກີດຈາກສະພາບ	ຫຼັກຖານເອກະສານທີ່ຢັ້ງຢືນສະພາບການທີ່ຖືກກ່າວອ້າງ	ທັກສະນະຂອງການກະທຳ ແລະ ຄວາມສຳຄັນທາງກົດໝາຍ

ໝວດໝູ່ທາງການວິເຄາະ (Analytical category)	ຄຳອະທິບາຍທີ່ຮອງຮັບໂດຍເອກະສານແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ (Description supported by the source document)	ຫຼັກຖານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການປະເມີນ (Evidence relevant to assessment)	ຂໍ້ຈຳກັດ/ເງື່ອນໄຂສຳຄັນ (Important qualification)
	ການທີ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນໂດຍຝ່າຍຜົວ ຫຼື ຝ່າຍເມຍ.	ແລະ ຄວາມສຳພັນຂອງສະພາບການນັ້ນຕໍ່ອຸປະສັກ.	ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການກວດສອບເປັນສະເພາະຄະດີ.
ສະພາບການ ເຊິ່ງບໍ່ລິບິດ ຫຼື ດ້ານຄວາມສຳພັນ	ເອກະສານອະທິບາຍເຖິງຄວາມສຳຄັນຂອງຄວາມສຳພັນທາງເພດຕໍ່ຊີວິດສົມລົດ ແລະ ການດຳເນີນຢູ່ຕໍ່ໄປຂອງຄວາມສຳພັນ.	ຫຼັກຖານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສະພາບການຂອງການສົມລົດ ແລະ ຄຳໃຫ້ການຂອງຄູ່ຄວາມ.	ສະພາບການເຫຼົ່ານີ້ເປັນຂໍ້ພິຈາລະນາທາງການວິເຄາະ, ບໍ່ໄດ້ເປັນເຫດຜົນທາງກົດໝາຍເອກະລາດສຳລັບການຢ່າຮ້າງໂດຍອັດໂຕນົມມັດ.

ໝາຍເຫດ: ໝວດໝູ່ເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນການຈັດໂຄງຮ່າງທາງການວິເຄາະຂອງເອກະສານແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ, ບໍ່ແມ່ນການຈັດປະເພດທາງການແພດທີ່ໄດ້ຮັບການກວດສອບ ຫຼື ບັນຊີສາເຫດທີ່ກວມລວມທັງໝົດ. ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນໄດ້ອະທິບາຍເຖິງສະພາບການດ້ານສຸຂະພາບ, ຈິດໂລຈີ, ແລະ ການກະທຳ ໃນພາກທີ 2.2 ຂອງເອກະສານພາສາລາວ.

3.3. ສະຫຼຸບບັນທຶກຄະດີການຢ່າຮ້າງ ແລະ ຕົວຢ່າງອະທິບາຍທາງກົດໝາຍ

ເອກະສານທີ່ກວດສອບປະກອບມີຕົວຢ່າງການແບ່ງສິນສົມລົດລະຫວ່າງຄູ່ສົມລົດ “ກ” ແລະ “ຂ”, ກໍລະນີການອອກບອດໂດຍບໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມເຫັນດີຈາກອີກຝ່າຍ ແລະ ຂັ້ນຕອນການຢ່າຮ້າງທົ່ວໄປ. ຕົວຢ່າງເຫຼົ່ານີ້ຊ່ວຍອະທິບາຍການນຳໃຊ້ກົດໝາຍ ແຕ່ບໍ່ແມ່ນຫຼັກຖານຢືນຢັນຄຳຕັດສິນຂອງສານໃນຄະດີຈິງທີ່ກ່ຽວກັບຄວາມບໍ່ສາມາດຮ່ວມເພດໄດ້. ດັ່ງທີ່ສະແດງໃນຕາຕະລາງ 3, ຜົນການກວດສອບຊີ້ໃຫ້ເຫັນຊ່ອງຫວ່າງຂອງເອກະສານຫຼັກຖານ. ເອກະສານທີ່ມີຢູ່ ຍັງບໍ່ພຽງພໍສຳລັບການລະບຸແນວທາງການຕີຄວາມ ຂອງສານ, ມາດຕະຖານການພິສູດ ຫຼື ຜົນຄະດີທີ່ສອດຄ່ອງກັນ. ແນວໃດກໍຕາມ, ການຂາດເອກະສານທີ່ເຂົ້າເຖິງໄດ້ບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າສານບໍ່ເຄີຍພິຈາລະນາຄະດີລັກສະນະນີ້. ດັ່ງນັ້ນ, ຂໍ້ສະຫຼຸບກ່ຽວກັບການປະຕິບັດຂອງສານໃນຄະດີປະເພດນີ້ຈຶ່ງຍັງມີຂໍ້ຈຳກັດ.

ຕາຕະລາງທີ 3. ສະຫຼຸບບັນທຶກຄະດີການຢ່າຮ້າງ ຫຼື ຄຳຕັດສິນທາງກົດໝາຍ

ເອກະສານຫຼັກຖານ (Documentary material)	ປະເດັນທີ່ຖືກລະບຸ (Issue addressed)	ທັກສະນະຂອງເອກະສານ (Nature of the material)	ຜົນການສຶກສາທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການວິໄຈນີ້ (Finding relevant to this study)
ການອະທິບາຍກ່ຽວກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ ໃນພາກທີ 2.2	ຄວາມບໍ່ສາມາດທີ່ຕິດພັນກັບປັດໄຈທາງສຸຂະພາບ ຫຼື ຈິດໂລຈີ ອາດມີສ່ວນເຮັດໃຫ້ຊີວິດສົມລົດແຕກແຍກໄດ້ຫຼືບໍ່.	ການອະທິບາຍທາງກົດໝາຍ ເຊິ່ງອະທິບາຍ ໃນເອກະສານການວິໄຈຂອງນັກສຶກສາ.	ສ້າງປະເດັນສຳລັບການວິເຄາະທາງກົດໝາຍ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄຳຕັດສິນຂອງສານດ້ວຍຕົວມັນເອງ.
ສະຖານະການຕົວຢ່າງກ່ຽວກັບການອອກບອດ	ການຕັດສິນໃຈຂອງຄູ່ສົມລົດໃນການອອກບອດເປັນໄລຍະເວລາຍາວນານ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມເຫັນດີຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນ.	ຕົວຢ່າງສົມມຸດ (Hypothetical example).	ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສະພາບການທີ່ຖືກອະທິບາຍອາດຖືກອະທິບາຍໃນສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບເຫດຜົນການຢ່າຮ້າງແນວໃດ; ບໍ່ແມ່ນບັນທຶກຄຳຕັດສິນຂອງສານທີ່ໄດ້ຮັບການກວດສອບ.
ສະຖານະການຕົວຢ່າງກ່ຽວກັບສິນສົມລົດ ແລະ ການຢ່າຮ້າງ	ການແບ່ງສິນສົມລົດ ແລະ ທັບສິນສ່ວນຕົວ ໃນບໍລິບົດຂອງການຢ່າຮ້າງ.	ຕົວຢ່າງສົມມຸດ ແລະ ບົດອະທິບາຍປະກອບ.	ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ການວິເຄາະການຢ່າຮ້າງອາດກ່ຽວຂ້ອງກັບຜົນສືບເນື່ອງທີ່ເກີນກວ່າຄຳຖາມທີ່ວ່າ ຊີວິດສົມລົດຄວນສິ້ນສຸດລົງຫຼືບໍ່.

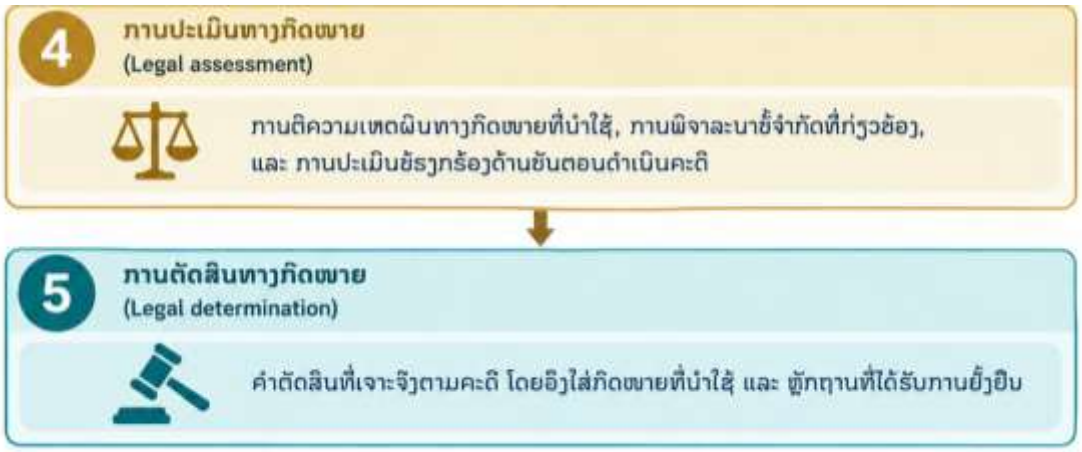
ເອກະສານຫຼັກຖານ (Documentary material)	**ປະເດັນທີ່ຖືກລະບຸ (Issue addressed)**	**ທັກສະນະຂອງເອກະສານ (Nature of the material)**	**ຜົນການສຶກສາທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການວິໄຈນີ້ (Finding relevant to this study)**
ການອະທິບາຍທົ່ວໄປກ່ຽວກັບການດຳເນີນຄະດີການຢ່າຮ້າງ	ຄວາມພະຍາຍາມໃນການໄກ່ເກ່ຍ ແລະ ບົດບາດຂອງສານໃນການພິຈາລະນາຄຳຮ້ອງຝ່ອງຢ່າຮ້າງ.	ຄຳອະທິບາຍທາງກົດໝາຍທົ່ວໄປ ທີ່ອ້າງອີງເຖິງ ມາດຕາ 21 ແລະ 20.	ລະບຸປະເດັນດ້ານຂັ້ນຕອນ ທີ່ອາດ**ມີຄວາມ**ກ່ຽວຂ້ອງເມື່ອຄຳຮ້ອງຝ່ອງຢ່າຮ້າງຖືກພິຈາລະນາ.
ຄຳຕັດສິນຂອງສານທີ່ຖືກຕີພິມ ເຈາະຈົງກ່ຽວກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ	ການຕີຄວາມຂອງຕຸລາການ ແລະ ການນຳໃຊ້ຂໍ້ກຳນົດທາງກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຕໍ່ສະພາບການສະເພາະນີ້.	ບໍ່ມີຄຳຕັດສິນທີ່ສາມາດລະບຸໄດ້ ປະກົດໃນເອກະສານທີ່ໄດ້ຮັບການກວດສອບ.	ເອກະສານຫຼັກຖານທີ່ມີຢູ່ ບໍ່ພຽງພໍທີ່ຈະຖອດຖອນຂໍ້ສະຫຼຸບກ່ຽວກັບການປະຕິບັດຂອງຕຸລາການໃນຄະດີລັກສະນະນີ້.

ໝາຍເຫດ: ຕາຕະລາງນີ້ແຍກແຍະສະຖານະການຕົວຢ່າງ ແລະ ບົດອະທິບາຍທາງກົດໝາຍທົ່ວໄປ ອອກຈາກຄຳຕັດສິນຂອງສານຕົວຈິງ. ຕາຕະລາງຄວນໄດ້ຮັບການປັບປຸງຂໍ້ມູນ ເມື່ອນັກວິໄຈໄດ້ຮັບ ເລກຄະດີ, ຊື່ສານ, ວັນທີຕັດສິນ, ຫຼື ຄຳຕັດສິນຢ່າງເປັນທາງການ ທີ່ເຈາະຈົງແກ້ໄຂຄຳຖາມການວິໄຈ.

3.4. ກອບການວິເຄາະແບບບູລະນາການ ທີ່ເຊື່ອມໂຍງອຸປະສັກທາງເພດ, ຫຼັກຖານ, ແລະ ການປະເມີນທາງກົດໝາຍ

ຜົນຈາກຕາຕະລາງ 1–3 ສາມາດສັງເຄາະເປັນກອບວິເຄາະທີ່ເຊື່ອມໂຍງ 3 ຂັ້ນຕອນ ຄື: (1) ລະບຸສະພາບການບໍ່ສາມາດຮ່ວມເພດ; (2) ກວດສອບສາເຫດ ແລະ ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖືຂອງຫຼັກຖານ; ແລະ (3) ປະເມີນຂໍ້ເທັດຈິງຕາມຕົວບົດກົດໝາຍ ແລະ ຂັ້ນຕອນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ (ຮູບທີ 1). ກອບນີ້ເນັ້ນວ່າ ການພິບອຸປະສັກທາງເພດບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າມີເຫດຢ່າຮ້າງຕາມກົດໝາຍໂດຍອັດຕະໂນມັດ. ຕ້ອງແຍກການອະທິບາຍທາງການແພດ ຫຼື ຈິດໃຈ ອອກຈາກການຕີຄວາມທາງກົດໝາຍ ແລະ ພິຈາລະນາຫຼັກຖານຕາມສະພາບຂອງແຕ່ລະກໍລະນີ. ຈາກກອບວິເຄາະນີ້ ສາມາດສະຫຼຸບປະເດັນສຳຄັນໄດ້ 3 ປະການ: ທຳອິດ, ການຕີຄວາມຕ້ອງອີງໃສ່ຕົວບົດກົດໝາຍທີ່ມີອຳນາດບັງຄັບໃຊ້; ທີສອງ, ຕ້ອງປະເມີນຂໍ້ເທັດຈິງ ແລະ ຫຼັກຖານເປັນລາຍກໍລະນີ; ແລະ ທີສາມ, ເມື່ອບໍ່ມີຄຳຕັດສິນຂອງສານທີ່ກວດສອບໄດ້ຢ່າງພຽງພໍ, ຂໍ້ສະຫຼຸບກ່ຽວກັບແນວທາງປະຕິບັດຂອງສານຕ້ອງຖືວ່າຍັງມີຂໍ້ຈຳກັດ.

ຮູບທີ 1. ກອບການວິເຄາະທີ່ເຊື່ອມໂຍງອຸປະສັກທາງເພດ, ຫຼັກຖານ, ແລະ ການປະເມີນທາງກົດໝາຍ

4. ວິພາກຜົນ

4.1. ການຕີຄວາມກອບກົດໝາຍທີ່ຄຸ້ມຄອງການຢ່າຮ້າງໃນ ສປປ ລາວ

ການພິຈາລະນາການຢ່າຮ້າງ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບຄວາມບໍ່ສາມາດ ໃນການຮ່ວມເພດຕ້ອງເລີ່ມຈາກກອບກົດໝາຍພາຍໃນປະເທດ ໂດຍສະເພາະກົດໝາຍຄອບຄົວ (2008) ເຊິ່ງກຳນົດເຫດ ແລະ ຂັ້ນຕອນ ການຢ່າຮ້າງ. ປະເດັນສຳຄັນບໍ່ແມ່ນພຽງການມີອຸປະສັກທາງເພດ ແຕ່ແມ່ນວ່າຂໍ້ເທັດຈິງ ແລະ ຫຼັກຖານຂອງແຕ່ລະກໍລະນີເຂົ້າກັບເຫດຢ່າຮ້າງ ທີ່ກົດໝາຍຮັບຮອງຫຼືບໍ່. ເອກະສານ CEDAW (2009) ສາມາດຊ່ວຍໃຫ້ເຂົ້າໃຈບໍລິບົດການພິຈາລະນາເຫດຢ່າຮ້າງໃນລະບົບກົດໝາຍຄອບຄົວຂອງລາວ, ແຕ່ບໍ່ຄວນໃຊ້ແທນການກວດສອບບົດບັນຍັດພາຍໃນທີ່ນຳໃຊ້ໄດ້. ໃນຂະນະດຽວກັນ CEDAW (2024) ແລະ WHO (2023) ສາມາດໃຫ້ບໍລິບົດກ່ຽວກັບຄວາມສະເໝີພາບ, ສັກສີຄວາມເປັນມະນຸດ ແລະ ສິດໃນເນື້ອຕົວຮ່າງກາຍ, ແຕ່ການນຳມາປະກອບການວິເຄາະຕ້ອງຄຳນຶງເຖິງຂອບເຂດການນຳໃຊ້ ແລະ ສະຖານະທາງກົດໝາຍຂອງແຕ່ລະແຫຼ່ງ. ດັ່ງນັ້ນ ການຕີຄວາມຄວນແຍກຄຳອະທິບາຍດ້ານການແພດ ແລະ ສິດທິມະນຸດອອກຈາກການວິນິດໄສທາງກົດໝາຍ ໂດຍອີງໃສ່ຕົວບົດກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ຫຼັກຖານສະເພາະຂອງກໍລະນີ (United Nations, 2017).

4.2. ການທຳຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບໝວດໝູ່ຂອງສະພາບການທີ່ຕິດພັນກັບຄວາມບໍ່ສາມາດທາງເພດ

ສະພາບການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບຄວາມບໍ່ສາມາດ ໃນການຮ່ວມເພດ ອາດຈຳແນກໄດ້ເປັນປັດໄຈທາງຮ່າງກາຍ ຫຼື ການແພດ, ປັດໄຈທາງຈິດໃຈ ແລະ ປັດໄຈດ້ານຄວາມສຳພັນ ຫຼື ບໍລິບົດຊີວິດຄູ່. ການຈັດປະເພດນີ້ເປັນກອບຊ່ວຍວິເຄາະ ບໍ່ແມ່ນເຄື່ອງມືວິນິດໄສ ຫຼື ຫຼັກຖານທີ່ຢືນຢັນເຫດຢ່າຮ້າງໂດຍຕົນເອງ. ຕາມແນວຄິດຂອງ WHO (2006), ສຸຂະພາບທາງເພດຄອບຄຸມທັງມິຕິທາງຮ່າງກາຍ, ອາລົມ, ຈິດໃຈ ແລະ ສັງຄົມ; ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງບໍ່ຄວນຖືວ່າທຸກກໍລະນີເປັນພະຍາດ ຫຼື ເປັນການຈົງໃຈປະຕິເສດຂອງຄູ່ສົມລົດ. ການທົບທວນວັນນະກຳຂອງ Daneshfar and Keramat (2023), ເຊິ່ງສັງເຄາະງານວິໄຈ 16 ສະບັບໃນອີຣ່ານ, ລາຍງານຄວາມກ່ຽວຂ້ອງລະຫວ່າງບັນຫາການເຮັດວຽກທາງເພດກັບຜົນລັບຂອງຄວາມສຳພັນ ແລະ ການຢ່າຮ້າງ, ແຕ່ຜົນດັ່ງກ່າວບໍ່ສາມາດນຳໄປອ້າງອີງເປັນອັດຕາຄວາມຊຸກຂອງບັນຫາໃນ ລາວ ຫຼື ພິສູດສາເຫດໂດຍກົງໄດ້. Rausch and Rettenberger (2021), ຈາກການທົບທວນງານວິໄຈ 204 ສະບັບກ່ຽວກັບຄວາມພໍໃຈທາງເພດຂອງຜູ້ຍິງໃນຄວາມສຳພັນຕ່າງເພດໄລຍະຍາວ, ຊີ້ວ່າຄວາມພໍໃຈໃນຄວາມສຳພັນ ແລະ ຄວາມຖີ່ຂອງການຮ່ວມເພດເປັນປັດໄຈທີ່ມັກຖືກສຶກສາ, ແຕ່ການນຳໄປອະທິບາຍຄູ່ສົມລົດທຸກກຸ່ມຕ້ອງເຮັດດ້ວຍຄວາມລະມັດລະວັງ. ນອກຈາກນັ້ນ Mallory (2022), ຈາກການວິເຄາະອະພິມານ 93 ງານວິໄຈ ທີ່ລວມຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມ 38,499 ຄົນ, ພົບຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງການສື່ສານທາງເພດກັບຄວາມພໍໃຈໃນຄວາມສຳພັນ (r = .37) ແລະ ຄວາມພໍໃຈທາງເພດ (r = .43), ໂດຍຄຸນນະພາບການສື່ສານມີຄວາມສຳພັນແຂງແຮງກວ່າຄວາມຖີ່ຂອງການສື່ສານ. ແນວໃດກໍຕາມ ຄວາມສຳພັນທາງສະຖິຕິບໍ່ໄດ້ພິສູດສາເຫດ ຫຼື ໝາຍຄວາມວ່າການສື່ສານຈະແກ້ໄຂບັນຫາທາງເພດໄດ້ທຸກກໍລະນີ. ດັ່ງນັ້ນ ການນຳວັນນະກຳເຫຼົ່ານີ້ມາປະກອບການວິເຄາະຄວນມຸ່ງເນັ້ນການອະທິບາຍບໍລິບົດ ແລະ ຈຳແນກລະຫວ່າງສະພາບການທີ່ຖືກລາຍງານ, ສະພາບການທີ່ມີຫຼັກຖານຢືນຢັນ ແລະ ຜົນການຕີຄວາມທາງກົດໝາຍ.

4.3. ຄວາມສຳຄັນທາງດ້ານຫຼັກຖານຂອງຄະດີຢ່າຮ້າງທີ່ມີການບັນທຶກໄວ້

ເອກະສານຄະດີ ແລະ ຄຳຕັດສິນທາງກົດໝາຍມີຄວາມສຳຄັນຕໍ່ການອະທິບາຍວ່າຂໍ້ກຳນົດກົດໝາຍຖືກນຳໃຊ້ກັບຂໍ້ພິພາດໃນຊີວິດຈິງແນວໃດ, ໂດຍສະເພາະການກຳນົດຂໍ້ເທັດຈິງທີ່ສານຍອມຮັບ, ຫຼັກຖານທີ່ນຳມາພິຈາລະນາ, ເຫດຜົນທາງກົດໝາຍ ແລະ ຜົນການຕັດສິນ. ສຳລັບຄະດີທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດ ຄວນກວດສອບວ່າມີຫຼັກຖານທາງການແພດຫຼືບໍ່, ສາມາດລະບຸສາເຫດ ແລະ ໄລຍະເວລາຂອງສະພາບການໄດ້ພຽງໃດ, ແລະ ມີການຈຳແນກລະຫວ່າງຄວາມບໍ່ສາມາດກັບການບໍ່ເຕັມໃຈຮ່ວມເພດຫຼືບໍ່. ງານວິໄຈຂອງ Daneshfar and Keramat (2023) ແລະ Mallory (2022) ຊ່ວຍອະທິບາຍຄວາມກ່ຽວຂ້ອງລະຫວ່າງບັນຫາທາງເພດ, ການສື່ສານ ແລະ ຜົນລັບຂອງຄວາມສຳພັນ, ແຕ່ບໍ່ສາມາດໃຊ້ແທນຫຼັກຖານສະເພາະຄະດີ ຫຼື ຢືນຢັນຜົນທາງກົດໝາຍໃນ ສປປ ລາວ ໄດ້. ການພົບບັນຫາທາງເພດຮ່ວມກັບຄວາມຂັດແຍ່ງ, ຄວາມເຄັ່ງຕຶງທາງຈິດໃຈ ຫຼື ບັນຫາການສື່ສານ ບໍ່ໄດ້ພິສູດວ່າບັນຫາທາງເພດເປັນສາເຫດຫຼັກຂອງການຢ່າຮ້າງ; ເຊັ່ນດຽວກັນ ການທີ່ສານອະນຸຍາດໃຫ້ຢ່າຮ້າງກໍບໍ່ໄດ້

ຢືນຢັນວ່າຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດເປັນເຫດຕັດສິນ ຖ້າບໍ່ໄດ້ກວດສອບເຫດຜົນໃນຄຳຕັດສິນ (Clayton et al., 2018). ນອກຈາກນີ້ ການມີຄຳຕັດສິນທີ່ເຜີຍແຜ່ໜ້ອຍ ຫຼື ເອກະສານຄະດີບໍ່ຄົບຖ້ວນ ເປັນຂໍ້ຈຳກັດຕໍ່ການສະຫຼຸບແນວປະຕິບັດຂອງສານໂດຍທົ່ວໄປ; ການບໍ່ພົບເອກະສານທີ່ເຜີຍແຜ່ກໍບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າບໍ່ເຄີຍມີຄະດີດັ່ງກ່າວ. ດັ່ງນັ້ນ ການຕີຄວາມຜົນທາງກົດໝາຍຄວນຈຳກັດຢູ່ພາຍໃນຂອບເຂດທີ່ເອກະສານ ແລະ ຫຼັກຖານສາມາດຮອງຮັບໄດ້ (WHO, 2010; UNODC, 2006).

4.4. ການບູລະນາການຕາຕະລາງຜ່ານກອບການວິເຄາະ

ການວິເຄາະການຢ່າຮ້າງ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຄວາມບໍ່ສາມາດ ໃນການຮ່ວມເພດ ຈຳເປັນຕ້ອງພິຈາລະນາສາມມິຕິທີ່ເຊື່ອມໂຍງກັນ ແຕ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ຄື: ສະພາບການທາງເພດ, ຫຼັກຖານທີ່ຮອງຮັບຂໍ້ເທັດຈິງ ແລະ ຂໍ້ກຳນົດທາງກົດໝາຍ. ການວິເຄາະຄວນເລີ່ມຈາກການລະບຸສະພາບການທີ່ຖືກລາຍງານ ຈາກນັ້ນກວດສອບຄວາມໜ້າເຊື່ອຖືແລະ ຂໍ້ຈຳກັດຂອງຫຼັກຖານ ກ່ອນພິຈາລະນາວ່າຂໍ້ເທັດຈິງທີ່ຢືນຢັນໄດ້ເຂົ້າກັບຂໍ້ກຳນົດໃດຂອງກົດໝາຍຄອບຄົວ ສປປ ລາວ (ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍວິທີພິຈາລະນາຄະດີແພ່ງ, 2004). ການຈຳແນກສະພາບການທາງເພດມີຄວາມສຳຄັນ ເພາະອຸປະສັກອາດກ່ຽວຂ້ອງກັບປັດໄຈທາງຮ່າງກາຍ, ຈິດໃຈ ຫຼື ຄວາມສຳພັນ. ແນວຄິດສຸຂະພາບທາງເພດແບບຫຼາຍມິຕິຂອງ WHO (2006) ຊ່ວຍອະທິບາຍວ່າສະພາບການເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ຄວນຖືກຈຳກັດຄວາມໝາຍໄວ້ພຽງການມີ ຫຼື ບໍ່ມີພະຍາດ. ງານວິໄຈຍັງຊີ້ວ່າການສື່ສານທາງເພດ, ຄວາມພໍໃຈທາງເພດ ແລະ ຄວາມພໍໃຈໃນຄວາມສຳພັນມີຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັນ ແຕ່ບໍ່ສາມາດໃຊ້ແທນກັນໄດ້ (Mallory, 2022; Rausch & Rettenberger, 2021). ດັ່ງນັ້ນ ບໍ່ຄວນສັນນິຖານວ່າທຸກກໍລະນີເປັນພະຍາດ, ການຈົງໃຈປະຕິເສດ ຫຼື ເປັນຄວາມຜິດຂອງຝ່າຍໃດຝ່າຍໜຶ່ງ ໂດຍບໍ່ມີຫຼັກຖານຮອງຮັບ. ໃນດ້ານກົດໝາຍ ການມີອຸປະສັກໃນການຮ່ວມເພດບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າຈະເປັນເຫດຢ່າຮ້າງຕາມກົດໝາຍໂດຍອັດຕະໂນມັດ; ການພິຈາລະນາຕ້ອງອີງໃສ່ບົດບັນຍັດທີ່ນຳໃຊ້ໄດ້, ຂໍ້ເທັດຈິງສະເພາະຂອງແຕ່ລະກໍລະນີ ແລະ ຫຼັກຖານທີ່ກວດສອບໄດ້. ເອກະສານຄະດີ ຫຼື ຄຳຕັດສິນທີ່ມີຢູ່ອາດຊ່ວຍອະທິບາຍການນຳໃຊ້ກົດໝາຍໃນທາງປະຕິບັດ, ແຕ່ຫາກເອກະສານບໍ່ຄົບຖ້ວນ ກໍບໍ່ຄວນນຳໄປສະຫຼຸບເປັນແນວປະຕິບັດທົ່ວໄປຂອງສານ; ການບໍ່ພົບຄຳຕັດສິນທີ່ເຜີຍແຜ່ກໍບໍ່ໄດ້ຢືນຢັນວ່າບໍ່ເຄີຍມີຄະດີລັກສະນະນີ້ເກີດຂຶ້ນ. ດ້ວຍເຫດນີ້ ການອະພິປາຍຈຶ່ງຄວນແຍກຄຳອະທິບາຍດ້ານສຸຂະພາບ ແລະ ຄວາມສຳພັນອອກຈາກການຕີຄວາມທາງກົດໝາຍຢ່າງຊັດເຈນ.

4.5. ຜົນສືບເນື່ອງສຳລັບການຕີຄວາມທາງກົດໝາຍ ແລະ ການແກ້ໄຂ ຂໍ້ຜິພາດ

ການວິເຄາະຄວາມບໍ່ສາມາດ ໃນການຮ່ວມເພດ ໃນບໍລິບົດການຢ່າຮ້າງ ຄວນເລີ່ມຈາກການລະບຸບົດບັນຍັດກົດໝາຍທີ່ນຳໃຊ້ໄດ້ ແລະ ປະເມີນວ່າຂໍ້ເທັດຈິງໃນແຕ່ລະຄະດີເຂົ້າກັບເຫດຢ່າຮ້າງຕາມກົດໝາຍຫຼືບໍ່. ການພິຈາລະນາຫຼັກຖານ ຕ້ອງແຍກລະຫວ່າງການວິນິດໄສທາງການແພດ ທີ່ມີເອກະສານຢືນຢັນ, ການກ່າວອ້າງຂອງຄູ່ຄວາມ ແລະ ການຕີຄວາມຂອງຜູ້ຂຽນງານວິໄຈ; ພ້ອມທັງບໍ່ຄວນຖືວ່າບັນຫາຄວາມສຳພັນເປັນສະພາວະທາງການແພດ ຫຼື ຖືວ່າຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດເທົ່າກັບການປະຕິເສດໂດຍເຈດຕະນາ ໂດຍບໍ່ມີຫຼັກຖານຮອງຮັບ. ໃນດ້ານສິດທິມະນຸດ WHO (2006) ເນັ້ນຄວາມສຳຄັນຂອງສຸຂະພາບທາງເພດທີ່ເຄົາລົບສັກສີຄວາມເປັນມະນຸດ ແລະ ປາສະຈາກການບັງຄັບ, ການຈຳແນກ ແລະ ຄວາມຮຸນແຮງ; ແນວຄິດນີ້ສະໜັບສະໜຸນການວິເຄາະທີ່ບໍ່ຕີຕາ ຫຼື ລິດຄຸນຄ່າຂອງຄູ່ສົມລົດຝ່າຍໃດຝ່າຍໜຶ່ງ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ກຳນົດຜົນຄະດີຢ່າຮ້າງໂດຍຕົນເອງ. ນອກຈາກນີ້ Daneshfar and Keramat (2023) ແລະ Mallory (2022) ສະໜອງຂໍ້ມູນປະກອບການເຂົ້າໃຈຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງບັນຫາທາງເພດ, ການສື່ສານ ແລະ ຄວາມພໍໃຈໃນຊີວິດຄູ່, ແຕ່ຜົນການສຶກສາຈາກບໍລິບົດອື່ນບໍ່ສາມາດຢືນຢັນແນວປະຕິບັດທາງກົດໝາຍໃນ ສປປ ລາວ ໄດ້ໂດຍກົງ. ດັ່ງນັ້ນ ການວິເຄາະຄວນຄຳນຶງເຖິງຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານກົດໝາຍ, ວັດທະນະທຳ ແລະ ສະພາບສັງຄົມ ພ້ອມທັງຮັບຮູ້ຂໍ້ຈຳກັດຂອງເອກະສານຄະດີທີ່ມີຢູ່. ປະເດັນທີ່ຍັງຕ້ອງການການສຶກສາເພີ່ມເຕີມລວມມີວິທີທີ່ສານຕີຄວາມບົດບັນຍັດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ປະເພດຫຼັກຖານທີ່ນຳມາພິຈາລະນາ ແລະ ການຈຳແນກລະຫວ່າງສາເຫດ ຫຼື ສະພາບການທີ່ແຕກຕ່າງກັນ; ຄຳຖາມເຫຼົ່ານີ້ຄວນນຳສະເໜີເປັນທິດທາງວິໄຈໃນອະນາຄົດ ເວັ້ນແຕ່ຈະມີຫຼັກຖານປະຈັກຕາທີ່ພຽງພໍສຳລັບການສະຫຼຸບ.

4.6. ຂໍ້ຈຳກັດ ແລະ ທິດທາງສຳລັບການວິໄຈໃນອະນາຄົດ

ການຕີຄວາມ ຜົນການວິເຄາະຄັ້ງນີ້ ມີຂໍ້ຈຳກັດຫຼາຍປະການ. ປະການທຳອິດ ຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງການວິເຄາະທາງກົດໝາຍຂຶ້ນກັບຄວາມຄົບຖ້ວນຂອງຕົວບົດກົດໝາຍ, ການແປ ແລະ ເອກະສານອະທິບາຍທາງກົດໝາຍທີ່ມີໃຫ້ກວດສອບ. ເອກະສານຂອງຄະນະກຳມະການ CEDAW (2009, 2024) ຊ່ວຍລະບຸປະເດັນທີ່ຄວນສືບສວນ, ແຕ່ບໍ່ສາມາດທົດແທນການກວດສອບນິຕິກຳທີ່ມີຜົນບັງຄັບໃຊ້ ແລະ ຄຳຕັດສິນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໄດ້. ປະການທີສອງ ວັນນະກຳສາກົນບໍ່ສາມາດໃຊ້ແທນຫຼັກຖານຈາກປະຊາກອນລາວໄດ້ໂດຍກົງ. Daneshfar and Keramat (2023) ສຶກສາງານວິໄຈຈາກອີຣານ ແລະ Mallory (2022) ສັງເຄາະຜົນການສຶກສາຈາກຫຼາຍກຸ່ມປະຊາກອນ; ຜົນງານເຫຼົ່ານີ້ຈຶ່ງເໝາະສຳລັບການອະທິບາຍແນວຄິດ ແລະ ການປຽບທຽບ ຫຼາຍກວ່າການຢືນຢັນຄວາມຖີ່, ສາເຫດ ຫຼື ແນວປະຕິບັດທາງກົດໝາຍໃນ ສປປ ລາວ. ນອກຈາກນີ້ ການວິເຄາະຄຳຕັດສິນຍັງຂຶ້ນກັບການເຂົ້າເຖິງເອກະສານທີ່ຄົບຖ້ວນ; ຖ້າຂາດຄຳຕັດສິນ ຫຼື ລາຍລະອຽດຂໍ້ເທັດຈິງ ກໍຈະຈຳກັດຄວາມສາມາດໃນການລະບຸຫຼັກຖານທີ່ສານຍອມຮັບ ແລະ ວິທີທີ່ກົດໝາຍຖືກນຳໃຊ້. ດັ່ງນັ້ນ ຂໍ້ສະຫຼຸບຄວນຈຳກັດຢູ່ພາຍໃນຂອບເຂດທີ່ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນສາມາດຮອງຮັບໄດ້.

ການວິໄຈໃນອະນາຄົດຄວນມຸ່ງເນັ້ນການຮວບຮວມ ແລະ ວິເຄາະຄຳຕັດສິນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຢ່າງເປັນລະບົບ, ກວດສອບຕົວບົດກົດໝາຍສະບັບທາງການ ແລະ ເອກະສານການຕີຄວາມ, ພ້ອມທັງສຶກສາປະສົບການຂອງຜູ້ທີ່ປະສົບບັນຫາທາງເພດ ຫຼື ຂໍ້ຜິພາດໃນຊີວິດສົມລົດ ດ້ວຍວິທີການວິໄຈເຊີງປະຈັກຕາທີ່ເໝາະສົມ. ການສຶກສາດັ່ງກ່າວຄວນກວດສອບວ່າສານຕີຄວາມເຫດຢ່າຮ້າງແນວໃດ, ນຳໃຊ້ຫຼັກຖານປະເພດໃດ ແລະ ຈຳແນກຄວາມບໍ່ສາມາດທາງເພດອອກຈາກການປະຕິເສດໂດຍເຈດຕະນາ ຫຼື ບັນຫາຄວາມສຳພັນອື່ນໆແນວໃດ. ທັງນີ້ ການວິໄຈທີ່ໃຊ້ຂໍ້ມູນສ່ວນບຸກຄົນ ຫຼື ຂໍ້ມູນທາງການແພດ ຕ້ອງມີມາດ

ຕະການຈະລິຍະທຳທີ່ເໝາະສົມ, ຮັກສາຄວາມລັບ ແລະ ຫຼີກລ່ຽງການຕີຕາຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມວິໄຈ.

5. ສະຫຼຸບ

ການສຶກສານີ້ ໄດ້ວິເຄາະປະເດັນຄວາມບໍ່ສາມາດ ໃນການຮ່ວມເພດກັບການຢ່າຮ້າງໃນ ສປປ ລາວ ໂດຍເນັ້ນກອບກົດໝາຍ, ການຈຳແນກສະພາບການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ການປະເມີນຫຼັກຖານ ແລະ ຜົນສືບເນື່ອງຕໍ່ການຕີຄວາມທາງກົດໝາຍ. ປະເດັນສຳຄັນແມ່ນ ຄວາມບໍ່ສາມາດໃນການຮ່ວມເພດບໍ່ຄວນຖືກສັນນິຖານວ່າເປັນເຫດຢ່າຮ້າງທີ່ມີຜົນທາງກົດໝາຍໂດຍອັດຕະໂນມັດ; ຄວາມສຳຄັນຂອງສະພາບການດັ່ງກ່າວຕ້ອງພິຈາລະນາຕາມບົດບັນຍັດທີ່ນຳໃຊ້ໄດ້ ແລະ ຂໍ້ເທັດຈິງຂອງແຕ່ລະຄະດີ. ກອບການວິເຄາະທີ່ສະເໜີໃນການສຶກສານີ້ເຊື່ອມໂຍງການລະບຸສະພາບການ, ການກວດສອບຄຸນຄ່າຂອງຫຼັກຖານ ແລະ ການນຳໃຊ້ກົດໝາຍ, ໂດຍແຍກຫຼັກຖານທາງການແພດ, ຄຳກ່າວອ້າງຂອງຄູ່ຄວາມ ແລະ ການຕີຄວາມຂອງຜູ້ຂຽນອອກຈາກກັນ. ການພິຈາລະນາຄວນຫຼີກລ່ຽງການເໝົາລວມວ່າຄວາມບໍ່ສາມາດເທົ່າກັບການປະຕິເສດໂດຍເຈດຕະນາ ຫຼື ວ່າບັນຫາທາງເພດເປັນສາເຫດໂດຍກົງຂອງການຢ່າຮ້າງ, ພ້ອມທັງເຄົ້າລຶບສັກສີ, ຄວາມເປັນທຳທາງຂັ້ນຕອນ, ຄວາມລັບ ແລະ ການປົກປ້ອງຂໍ້ມູນອ່ອນໄຫວຂອງຄູ່ສົມລົດ. ແນວໃດກໍຕາມ ເນື່ອງຈາກເອກະສານທີ່ກວດສອບຍັງບໍ່ສາມາດກຳນົດຄວາມຖີ່ຂອງບັນຫານີ້ໃນກຸ່ມຄູ່ສົມລົດທີ່ຢ່າຮ້າງ ຫຼື ຢືນຢັນແນວປະຕິບັດຂອງສານຢ່າງເປັນລະບົບໄດ້, ຂໍ້ສະຫຼຸບຈຶ່ງຕ້ອງຈຳກັດຢູ່ພາຍໃນຫຼັກຖານທີ່ມີ. ການວິໄຈໃນອະນາຄົດຄວນກວດສອບຕໍ່ບົດກົດໝາຍພາສາລາວ ສະບັບທາງການ ແລະ ການແກ້ໄຂທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ພ້ອມທັງສຶກສາຄຳຕັດສິນທີ່ສາມາດຢືນຢັນໄດ້ ແລະ ປະສົບການຂອງຜູ້ກ່ຽວຂ້ອງ ເພື່ອເສີມສ້າງຫຼັກຖານສຳລັບການຕີຄວາມກົດໝາຍ ແລະ ການນຳໃຊ້ໃນທາງປະຕິບັດ.

6. ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ

ພວກຂ້າພະເຈົ້າໃນນາມຜູ້ຄົ້ນຄວ້າວິທະຍາສາດ ຂໍປະຕິຍານຕົນວ່າ ຂໍ້ມູນທັງໝົດທີ່ມີໃນບົດຄວາມວິຊາການ ດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນບໍ່ມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງທາງຜົນປະໂຫຍດກັບພາກສ່ວນໃດ ແລະ ບໍ່ໄດ້ເອື້ອປະໂຫຍດໃຫ້ກັບພາກສ່ວນໃດ ພາກສ່ວນໜຶ່ງ, ກໍລະນີມີການລະເມີດ ໃນຮູບການໃດໜຶ່ງ ຂ້າພະເຈົ້າມີຄວາມຍິນດີ ທີ່ຈະຮັບຜິດຊອບແຕ່ພຽງຜູ້ດຽວ.

7. ເອກະສານອ້າງອີງ

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. Qualitative Research Journal, 9(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

CEDAW. (2009). Consideration of reports submitted by States parties under article 18 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: Combined sixth and seventh periodic reports of States parties—Lao People's Democratic Republic (CEDAW/C/LAO/6–7). United Nations. https://digitallibrary.un.org/

CEDAW. (2024). Concluding observations on the tenth periodic report of the Lao People's Democratic Republic (CEDAW/C/LAO/CO/10). United Nations. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/countries.aspx?CountryCode=LAO&Lang=EN

Clayton, A. H., Goldstein, I., Kim, N. N., Althof, S. E., Faubion, S. S., Faught, B. M., Parish, S. J., Simon, J. A., Vignozzi, L., Christiansen, K., Davis, S. R., Freedman, M. A., Kingsberg, S. A., Kirana, P. S., Larkin, L., McCabe, M., & Sadovsky, R. (2018). The International Society for the Study of Women's Sexual Health process of care for management of hypoactive sexual desire disorder in women. *Mayo Clinic Proceedings, 93*(4), 467–487. https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2017.11.002

Daneshfar, F., & Keramat, A. (2023). Sexual dysfunction and divorce in Iran: A systematic review. Journal of Family Medicine and Primary Care, 12(3), 430–439. https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_991_22

Hutchinson, T., & Duncan, N. (2012). Defining and describing what we do: Doctrinal legal research. Deakin Law Review, 17(1), 83–119. https://doi.org/10.21153/dlr2012vol17no1art70

Lao PDR Law College. (2012). Diagram of civil proceedings in the court of first instance and procedures for retrial in the Lao PDR. https://laopdrlawcollege.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/09/e0b8a7e0b988e0b980_new.pdf

Mallory, A. B. (2022). Dimensions of couples' sexual communication, relationship satisfaction, and sexual satisfaction: A meta-analysis. Journal of Family Psychology, 36(3), 358–371. https://doi.org/10.1037/fam0000946

National Assembly of the Lao PDR. (2004). Law on Civil Procedure (Amended), No. 02/NA, dated 17 May 2004. WIPO Lex. https://www.wipo.int/wipolex/en/text/496297

National Assembly of the Lao PDR. (2008). Resolution No. 98/NA on the adoption of the amended Law on Family.

Rausch, D., & Rettenberger, M. (2021). Predictors of sexual satisfaction in women: A systematic review. Sexual Medicine Reviews, 9(3), 365–380. https://doi.org/10.1016/j.sxmr.2021.01.001

United Nations. (2017). *Consideration of reports submitted by States parties under article 18 of the Convention: Lao People's Democratic Republic* (CEDAW/C/LAO/8-9).

UNODC. (2006). United Nations Office on Drugs and Crime. *Criminal justice assessment toolkit.* United Nations. https://digitallibrary.un.org/record/600667

WHO. (2006). World Health Organization. Defining sexual health: Report of a technical consultation on sexual health, 28–31 January 2002, Geneva. https://www.who.int/publications/i/item/defining-sexual-health

WHO. (2010). World Health Organization. *Developing sexual health programmes: A framework for action*. World Health Organization. https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-HRP-10.22

WHO. (2023). World Health Organization. Human rights. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health

Zenoozian, S., Bayat, F., Soltani, A., Mirloo, M. M., & Kharaghani, R. (2025). The prevalence of sexual problems in the divorced population and the prevalence of separation in populations with sexual problems: A meta-analysis. International Journal of Impotence Research, 37(5), 347–355. https://doi.org/10.1038/s41443-024-00918-2